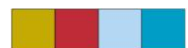

Handlingsplan för socialnämndens arbete med våldsutsatt kvinnor och barn som bevittnat våld

Innehåll

Inledning	3
<i>Handlingsplanens vision, mål och syfte</i>	3
Syfte	3
Vision	3
Mål	4
<i>Lagstiftning</i>	4
<i>Anmälningsskyldighet till socialnämnden</i>	5
Externt och internt arbete	6
<i>Extern samverkan</i>	6
<i>Intern samverkan</i>	6
<i>Skyddade personuppgifter</i>	6
Sekretessmarkering	6
Kvarskrivning	6
Fingerade personuppgifter	6
<i>Kvalitet och kvalitetssäkring</i>	7
Utåtriktat	7
Inom förvaltningen.....	7
Med klienter och brukare	7
Planer för framtiden	7
Socialnämndens stöd	8
<i>Organisering</i>	8
<i>Kartlägga behoven</i>	8
<i>Uppföljning</i>	8
<i>Stöd till barn</i>	8
<i>Stöd till kvinnan</i>	8
<i>Stöd till mannen</i>	9
Stöd utanför kommunen	9
<i>Barnahus</i>	9
<i>Brottsofferjouren</i>	9
<i>Centrum mot våld</i>	9
<i>Familjerådgivningen</i>	9
<i>Kvinnofridslinjen</i>	10
<i>Kvinnofridsmottagningen</i>	10
<i>Kvinnojurer</i>	10
<i>Mansmottagningen</i>	10
<i>Mansjouren</i>	10
<i>Övriga</i>	10
Litteratur	11
Bilaga 1 Allmänna råd och riktlinjer	12
Bilaga 2 Checklista för skyddade personuppgifter	16
Bilaga 3 Riktlinjer för individ- och familje omsorgens handläggning	18
Bilaga 4 Riktlinjer för familjecentralens arbete	21
Bilaga 5 Riktlinjer för LSS- arbete	22
Bilaga 6 Riktlinjer för äldreomsorgens handläggning och arbete	23
Bilaga 7 Riktlinjer för hemtjänstens arbete	24
Bilaga 8 Polisens rutinschema	25
Bilaga 9 Hälsocentralens rutinschema	26

Inledning

Våld i nära relationer förekommer i alla samhällsklasser och i alla åldrar. Det kan vara en förälder, syster, bror, vän eller arbetskamrat. Att arbeta med våld i nära relationer väcker många känslor. Det är därför viktigt att prata om vår bild och vår förståelse exempelvis i handledning eller i arbetsgruppen för att göra ett ännu bättre jobb i mötet med kvinnor, barn och män.

Varje år utsätts omkring 75 000 kvinnor i åldrarna 15 till 84 år för fysiskt våld av sin partner eller tidigare partner. Det motsvarar två procent av alla kvinnor i Sverige och motsvarar 244 kvinnor i Nordmaling. Samtidigt bedöms var tionde barn ha upplevt våld i hemmet. Vilket motsvarar 151 barn mellan 0 till 19 år. Sannolikheten är stor att det barn som upplever våld i hemmet också blir slaget själv. 90 % av våldet utförs av män mot kvinnor.

Vissa grupper kan vara extra utsatta, till exempel kvinnor med misshandling, kvinnor från andra länder eller kvinnor med funktionsnedsättning. De kan ha svårare att bli tagna på allvar eller trodda när de berättar om vad de utsatts för. Kvinnor med funktionsnedsättning eller som kommer från andra länder är ofta extra beroende av den som utövar våldet.

Mäns våld mot kvinnor kan vara psykiskt, fysiskt, sexuellt, ekonomiskt eller materiellt. Det kan handla om försummelse och brist på omsorg eller att en kvinnans funktionsnedsättning kan användas i våldsutövandet exempelvis genom att inte låta en rullstolsburen kvinna få tillgång till sin rullstol. Våld eller hot om våld eller försummelse mot barn eller husdjur är maktmedel för en våldsutövande person.

Regeringen och Socialstyrelsen vill säkerställa att alla kvinnor, barn och män som lever i relationer med våld och hot ska få det stöd och den hjälp de behöver. 1998 kriminaliserades den systematiska kränkningen av kvinnor genom brottet grov kvinnofridskränkning. Men det räcker inte att förövaren blir hårdare straffad om vi också ska minska våldet mot kvinnor och barn. Då behöver också samhällets olika aktörer ta ställning mot våldet och aktivt arbeta förebyggande för att våldet ska upphöra och att de som utsätts får den hjälp de behöver.

De nationella målen är:

- Nationell mobilisering och samordning av arbetet
- Åtgärder mot sexuellt våld
- Stärkt förebyggande arbete samt skydd av och stöd till våldutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld
- Förebyggande och bekämpande av hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive äktenskap mot en parts vilja
- Förebyggande insatser riktade till män
- Insatser mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Mer om de nationella målen finns att läsa i handboken "VÅLD" på Socialstyrelsens hemsida.

Handlingsplanens vision, mål och syfte

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att när kommunens invånare möter våldutsatta kvinnor och deras barn vet hur de ska bemöta dem och agera. Handlingsplan upprättas för att säkerställa att socialnämndens arbete sker med god kvalitet och att socialtjänsten kan uppnå detta och vidareutvecklas metod- och kunskapsmässigt.

Handlingsplanen visar också för enskilda samt andra organisationer och utförare hur socialnämnden ska arbeta.

Handlingsplanen beskriver hur våldet i nära relationer ska synliggöras. Arbetet ska utvärderas och analyseras så att såväl handläggare som ledning, utförare andra organisationer samt enskilda och grupper ska kunna komma till tals. Handlingsplanen följs upp av socialnämnden en gång per år vis nämndens sammanträde i februari månad eller tidigast följande möte om inget i februari.

Vision

Socialnämnden arbetar utifrån visionen om att alla människor oavsett kön, ålder, etnicitet eller sexuell läggning

skall ha rätt till ett liv utan våld, hot, förtryck eller annan kränkande behandling i Nordmalings kommun.

Mål

Målet är:

- Att våldet ska upphöra i vår kommun.
- Att Nordmalings kommun ska upptäcka, och på ett medvetet och förtroendefullt sätt bemöta kvinnor som utsatts för hot och våld i nära relationer.
- Att socialnämnden, i kontakt med de barn som upplever och har upplevt hot och våld riktat mot dem själva eller sin förälder eller syskon synliggör deras situation och erbjuder stöd och hjälp.
- Att socialnämnden genom sitt arbete aktivt erbjuder kvinnor stöd och hjälp genom att våga se, våga fråga, våga lyssna, ta emot och bekräfta kvinnors upplevelser, samt
- att dessa kvinnor, barn och män ska uppleva sig lyssnade på och respekterade och att de fått den hjälp och det stöd de varit i behov av.
- Att kommunens anställda har den kompetens och utbildning som krävs för att göra korrekta bedömningar och ge adekvat hjälp och stöd till våldsutsatta.
- Att öka medvetandet om våld i nära relationer hos befolkningen i Nordmalings kommun.
- Att Nordmalings kommun ska ha en utvecklad samverkan mellan olika aktörer, myndigheter och frivilliga organisationer för att tillsammans nå ut till och kunna hjälpa utsatta kvinnor och barn.
- Att alla kvinnor, barn och män som kommer i kontakt med socialnämnden ska bli lyssnade på och få den hjälp och det stöd de är i behov av.
- Att socialnämnden genom sitt arbete ökar medvetenheten hos befolkningen i Nordmaling för det våld som förekommer.

Lagstiftning

Regeringen har i proposition 2006/07:38 föreslagit ett förtydligande av socialtjänstens ansvar för insatser för brottsoffer, främst våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Lagtexten innebär att socialnämnden särskilt ska beakta våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld (5 kap. 11 § SoL).

”Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.”¹

Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2007.

För att öka kommunernas förutsättningar att leva upp till lagens krav som regeringen satt upp tillsattes särskilda utvecklingsmedel. Uppdraget slutredovisades den 1 juni 2009 och följdes upp under 2013.

Genom *Kvinnofridspropositionen* (1997/98:55) utfärdas ett gemensamt uppdrag till myndigheter inom rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården att förebygga våldsbrott mot kvinnor.

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran (6 kap. 1 § FB). Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Vårdnadshavaren ska i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål (6 kap 11 § FB).

I förarbetena till 5 kap. 11 § SoL framgår vikten av uppsökande arbete riktat till den gruppen, att olika former av psykologiskt stöd bör ges till brottsoffer samt att det finns en bra samverkan mellan myndigheter och ideella organisationer, där socialtjänsten aktivt ska verka för att sådan samverkan kommer till stånd.

Enligt 5 kap 1a § SoL ska socialnämnden i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer

---

¹ För mer information om våra insatser, se sid 13-15 nedan.

till stånd.

Anmälningsskyldighet till socialnämnden

Alla har ett ansvar för att barn inte ska behöva fara illa eller riskera att utvecklas ogynnsamt. Socialnämnden har ett särskilt ansvar för barnen och ska sörja för att de inte far illa. Det är socialnämnden som ska utreda om ett barn behöver skydd eller stöd via socialnämndens försorg. För att socialnämnden ska kunna hjälpa barnen behöver andra verksamheter som träffar barnen anmäla oro till socialnämnden. Det regleras i 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen (SoL).

Vissa myndigheter har en skyldighet att anmäla till socialnämnden om de får vetskap om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa. Sekretess enligt 10 kap. 28 § OSL får här ge vika för anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § 2 st. SoL och uppgiftsskyldigheten enligt 4 st. samma lag.

För att samhällets struktur ska kunna fungera och skyddet till våra mest utsatta ska fungera krävs att de som har en skyldighet att anmäla också gör detta. Tänk på att den allians eller det samarbete som finns mellan vårdare/lärare/myndighetsperson och förälder är brutet om ett barn far illa.

Externt och internt arbete

Extern samverkan

En extern Samverkansgrupp för våldsutsatta kvinnor som består av representanter från socialtjänsten, polisen och hälsocentralen. Gruppen ska träffas en gång per år i oktober månad för revision av handlingsplanen. Socialtjänsten är sammankallande till dessa träffar.

Syftet med samverkansgruppen är att höja medvetandenivån om vad olika myndigheter gör och för att säkerställa att våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld får bästa tänkbara vård, stöd och skydd. Genom gruppen kan också erfarenheter utbytas för att få en klarare bild av våld i nära relationer i Nordmalings kommun.

Syftet är också att minska riskerna för att myndigheter oavsiktligt försvårar en annan myndighets arbete. Handlingsplanen ska kunna fungera som en lathund för hur olika samverkansmyndigheter ska agera och att få till stånd ett fungerande samarbete mellan aktuella myndigheter och organisationer.

För varje myndighet eller organisation ska finnas en kontaktperson att vända sig till.

Socialtjänsten:

Polismyndigheten:

Hälsocentralen:

Intern samverkan

Inom socialnämnden ska IFO, LSS och äldreomsorgen samverka i frågor som rör våld i nära relationer inom ramen för annan samverkan. Frågan om våld i nära relationer gällande metoder, värderingar och kunskap tas upp i dessa samverkansträffar. Gruppen ansvarar också för att utse kontaktpersoner och mötespunkter för samarbete mellan handläggare och mellan handläggare och utförare kring enskilda klienter. Gruppen ska träffas minst 2 gånger under ett år.

Temat om våld i nära relationer och barn som har bevittnat våld tar upp på arbetsgruppträffar exempelvis IFO-träffar, Hemtjänsträffar, LSS-gruppsträffar. Här delges personal beslut om rutiner och arbetsätt från den interna och den externa samverkan.

Skyddade personuppgifter

Ibland finns behov av skyddade personuppgifter när det förekommer våld i nära relationer. Socialtjänsten kan hjälpa en kvinna att ansöka om detta om hon vill ha den hjälpen. Det finns tre nivåer av skyddade personuppgifter:

Sekretessmarkering

I vissa fall kan en person få uppgifterna skyddade genom att en markering för särskild sekretesprövning (sekretessmarkering) förs in i folkbokföringssystemet. Då måste varje myndighet noga pröva varje enskilt fall innan de lämnar ut uppgifter om någon begär det.

Kvarskrivning

Om det finns särskilda skäl kan man även få bli "kvarskriven" på den gamla orten när personen flyttar. Som adress i registret anges adressen till skattekontoret på den gamla orten. Den faktiska adressen förvaras manuellt på Skatteverket. Den nya adressen registreras aldrig i folkbokföringen och därmed inte heller sprids till andra myndigheter. Det medför ändå ett visst besvär eftersom många typer av samhällsservice är knutna till den ort där du är folkbokförd, till exempel sjukvård, dagisplats, skolgång, bostadsbidrag, kommunalskatt och rösträtt. (se 16 § folkbokföringslagen)

Fingerade personuppgifter

Om personen är utsatt för särskilt allvarlig brottslighet och hotas till liv, hälsa eller frihet kan hon/han få fingerade personuppgifter eller så kallad ny identitet. Det innebär att personen får nya identitetsuppgifter, till

exempel ett nytt namn och nytt personnummer. Rikskriminalpolisen handlägger dessa ärenden.

Handläggning gällande personer med skyddade personuppgifter regleras i en **checklista (Bilaga 2) för hanteringen av skyddade personuppgifter**. Varje chef går regelbundet igenom vad som menas med skyddade personuppgifter och checklistan på arbetsplatsen med sina anställda en gång per år och med alla nyanställda som en del i introduktionen. Regler och rutiner uppdateras vid förändringar och går igenom med alla anställda minst en gång per år.

Kvalitet och kvalitetssäkring

Utåtriktat

- Socialförvaltningen ska informera allmänheten på kommunens hemsida och i sociala medier om våld i nära relationer och om vad nämnden kan erbjuda i form av stöd och hjälp. Informationen ska uppdateras utifrån förändringar som sker i lagstiftning eller i kommunen.
- Socialförvaltningen ska informera om sitt arbete i väntrum, i matvaruaffärer i Nordmaling och i alla kommunens lokaler om våld i nära relationer. Informationen ska finnas på olika språk och i bilder

Inom förvaltningen

- Varje anställd inom förvaltningen ska göra sig väl förtrogen med handlingsplanen och rutinerna för handläggning och dokumentation. De går igenom med närmaste chef och diskuteras i lämpliga befintliga grupper. Socialchef ansvarar för att ange vilka grupper dessa är. Rutiner för handläggning och dokumentation går igenom med alla nyanställda.
- Riktlinjer och rutiner diskuteras regelbundet och förändringar ska göras i dem när ny kunskap och erfarenhet tillkommer.
- Handläggarens, utförarens och vårdpersonalens förkunskap ligger till grund för det stöd och den hjälp som kommer den våldsutsatta kvinnan, barnen och mannen till del. Det är därför viktigt att de som kan komma i kontakt med våldsutsatta kvinnor också har lämplig utbildning och att ämnet våld är ett ständigt pågående samtal inom varje arbetsgrupp. Detta samtal ska införlivas i ordinarie mötesstruktur, exempelvis APT eller annat lämpligt möte. Det är närmaste chef som ansvarar för att samtalet fortgår.
- Närmaste chef har ansvar för att säkerställa att all personal har kunskap om hur skyddade personuppgifter hanteras i kommunen samt hur handläggaren säkerställer att sekretessen upprätthålls.

Med klienter och brukare

- I allt utredningsarbete, vid ansökningar om bistånd eller anmälningar inom äldreomsorgen, LSS och IFO ska bedömningsinstrumentet FREDA användas för att fånga upp våldsutsatta personer och används när hjälp och stöd erbjuds till dem.
- På intranätet och internet finns information som riktas till politiker och tjänstemän på alla förvaltningar om arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Information och kontaktuppgifter. Syftet är att informera och tydliggöra nämndens arbete och intensioner.

Planer för framtiden

- Socialnämnden ska verka för att, tillsammans med skolan hålla temadagar och/eller utbildningsdagar kring våld i nära relationer för elever och lärare.
- Socialnämnden ska arbeta aktivt för att utveckla och utforma ett webbaserat system för kommunikation med allmänheten.
- Kommunen ska inrätta ett telefonnummer och en mejladress dit allmänheten och yrkesverksamma kan ringa och rådfråga kommunen i frågor om våld i nära relationer och barn som har bevittnat våld.

Socialnämndens stöd

Organisering

Socialnämnden har ansvar för att arbetet organiseras så att det främjar personalens arbete med metoder som bygger på den bästa tillgängliga kunskapen. Personalens kunskap är avgörande för att socialtjänsten ska kunna upptäcka och förstå våldsproblem samt att på ett respektfullt sätt ta upp frågor om våld med de berörda.

Kartlägga behoven

För att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen och få ett grepp om vilka behov som finns Nordmalings kommun görs en kartläggning kontinuerligt. Kartläggningen berör tre delar. 1 enskildas upplevelser av nämndens arbete. 2 Tjänstemännens och utövarnas upplevelser och 3 externa verksamheter som bedriver socialnämndens arbete. Socialnämnden får en gång per år en sammanställning och en analys av situationen i kommunen som kan användas som underlag för planering av verksamheter och budgetarbete i nämnden. Ansvarig för sammanställning och analys är socialchef.

Uppföljning

Socialnämnden ansvarar också för att kommunen regelbundet utvärderar och följer upp dem som utför nämndens uppgifter, exempelvis HVB- verksamhet, kontaktfamiljer, kontaktpersoner, korttidsboenden. Eller externa aktörer för stöd och service exempelvis Inom, Brizzad eller AC Omsorg. Uppföljningen ska fokusera på kompetens, resultat, hur väl de uppfyller lagens krav samt hur väl verksamheten tillgodoser enskilda och grupperns behov.

Stöd till barn

- Om barnet/barnen behöver akut skydd undersök möjligheterna i deras nätverk. Dag mamma, släkting, vän, förskola för att möjliggöra mammans kontakter med socialtjänst, sjukvård och polis i akutskedet.
- Undersök behov av och möjligheterna till att använda Barnahus i Umeå för att samordna stöd kring barnet.
- Undersök behovet av kontaktperson eller annat stöd för barnet. Ibland finns behov av stöd utifrån som kan förklara vad som händer, vara ett stöd vid utredningssamtal eller någon som barnet får träffa som inte befinner sig i våldet.
- Placering tillsammans med mamman hos kvinnojouren i Umeå.
- Om barnen för kortare tid ska placeras utan mamman, undersök möjligheterna i deras naturliga nätverk eller sedan tidigare använt familjehem.
- Samtala med/lyssna till barnen och bedöm om de behöver samtalsstöd eller någon annan hjälp utöver det socialsekreterare har möjlighet att ge. Exempelvis BUP.
- Om båda föräldrarna är vårdnadshavare till minderåriga barn kan vi inte neka att informera fadern på vilken adress barnen befinner sig, om det inte är förknippat med stor fara eller att barnen bor tillsammans med mamman på skyddad adress. LVU-placering kan bli aktuell om bedömningen är att barnen behöver skyddas från fadern som vårdnadshavare.

Stöd till kvinnan

- Vid behov skall akut boende ordnas för kvinnan. Undersök om hon känner till Kvinnojouren och vill ha deras hjälp.
- Om kvinnan behöver hämta personliga tillhörigheter så låt henne inte gå ensam.
- I akuta skedet kan kvinnan vara i behov av ekonomisk hjälp. Mannen kan ha tagit över ekonomin i hemmet. Formella biståndsbeslut enligt 4 kap 1 och 2 §§ SoL tas i samband med handläggning i ärenden som rör insatser och ekonomisk hjälp.

- Information ges om möjligheten till skydd, besöksförbud, skyddad adress, hemligt telefonnummer, telefonsvarare. Trygghetspaket för utom- och inomhusbruk kan efter ansökan lånas av polisen i de flesta fall. Hos skattemyndigheten kan kvinnan vid ny adress få spärrmarkering som skydd. Upprepa informationen vid olika tillfällen. Hjälpl henne med det praktiska om hon inte orkar själv.

Stöd till mannen

- Oftast är motivationen till förändring störst när något precis har inträffat. Det är därför viktigt att prata med mannen så fort som möjligt. Tänk på att inte enbart erbjuda mannen en kontakt om han önskar det utan klart deklarerat att "vi vill/behöver träffa dig".
- Nordmalings kommun kan erbjuda samtal med familjepedagog eller via familjecentralen. Det kan vara positivt för mannen att prata med en annan man. Samtalen sker då enskilt och med fokus på alternativ till våld. Se bok "Motiverande samtal i arbete med våld i nära relationer" av Liria Ortiz (Finns i bokhyllan på socialkontoret, våning 2).
- Mannen kan också erbjudas Re-Pulse för att på ett strukturerat sätt arbeta med alternativ till våld och aggressioner.

Stöd utanför kommunen

Nedan följer en lista över olika stödfunktioner utanför vår kommun som vi kan använda. En del av stöden riktar sig direkt till individen och andra är ett stöd för både tjänstemän och enskilda personer. Listan är skriven i bokstavsordning. Markeringen "P" visar att stödet är för professionen och markeringen "E" visar att stödet är för enskilda.

Barnahus

P,E

På Barnahus får barnet träffa alla professionella under samma tak i en trygg och barnvänlig miljö. Barnet får samlade stödinsatser i form av möten med personal från BUP (barn- och ungdomspsykiatri), socialsekreterare, polis och läkare.

För mer information telefon 090-16 58 89. De kan också nås via 1177 eller landstingets växel 090-785 10 00

Brottsofferjouren

E

Brottsofferjouren är en ideell organisation, religiöst och politiskt obunden, alltså ingen myndighet. Den består av stödpersoner som har viss utbildning i att hjälpa människor som varit utsatta för chockartade upplevelser som till exempel våldsbrott. Deras råd, stöd och hjälp är kostnadsfri. Stödpersonerna har avgett tysthetslöfte.

Du når jouren på tel 090-12 10 71, eller på adress Ridvägen 10 (Polishuset).

Centrum mot våld

P,E

I Centrum mot våld ingår verksamheterna *Barnahus*, *Kvinnofridsmottagningen* samt *Mansmottagningen mot våld*. Centrum mot våld har också möjlighet att ge råd till handläggare i frågor rör våld i nära relationer. Handläggare kan boka rådgivningstid. Centrum mot våld kan nås via 1177 eller via landstingets växel 090-785 00 00

Familjerådgivningen

P,E

Kommunen har ingen egen familjerådgivning utan har avtal med Umeå kommun.

Familjerådgivningen har som uppgift att bedriva samtalsbehandling med vuxna par i samlevnadskonflikter/kriser. Verksamheten har stark sekretess, är frivillig och erbjuder de sökande möjlighet att vara anonyma.

De har också som arbetsuppgift att informera och förmedla kunskap om normala livskriser och samlevnadsproblem samt att handleda och ge konsultation.

Målsättningen är att verka för konstruktiva lösningar av problem och konflikter i samlevnaden, söka förhindra destruktiva skilsmässor/separationer och stödja gemensamt föräldrans var i de fall samlevnaden upphör.

Familjerådgivningen i Umeå finns på adress: Renmarkstorget 6 telefon 090-16 36 77.

Kvinnofridslinjen

E

Kvinnofridslinjen är en stödtelefon för den som upplevt hot och våld. Tel. 020-50 50 50.

www.kvinnofridslinjen.se Hit kan alla kvinnor ringa. Kvinnofridslinjen är också till för tjejer, personer som upplever hedersrelaterat våld, kvinnor i samkönade förhållanden och av alla åldrar.

Kvinnofridsmottagningen

E

På Kvinnofridsmottagningen kan en våldsutsatt kvinna, på en lättillgänglig och trygg plats, få ett samlat myndighetsstöd anpassat efter sina behov. Om det finns barn erbjuds även dessa stöd. Kvinnan kan få samtalsstöd, hjälp med frågor om ekonomi och boende, hjälp med samordning av olika myndighetsinsatser, träffa läkare, föräldrastöd och göra en polisanmälan.

Telefon 020-410 420, mail kvinnofrid@umea.se. Kvinnan kan vara anonym.

Kvinnojurer

P, E

I **Lycksele** finns kvinnojouren att nå på telefon 0950-372 11.

ROKS kvinnojouren i **Umeå** är en ideell organisation. De kan ge akut boende och skydd från misshandlaren. Kvinnojouren kan man nå på telefon 090-77 97 00 när du vill. Man kan även vara anonym och samtalen blir inte heller registrerade.

Öppen gemenskap i Umeå har också en kvinnojour. Den är till för våldsutsatta kvinnor med missbruk samt kvinnor som lever i en missbruksmiljö med psykisk- och/eller fysisk ohälsa, hemlöshet, osäkert boende, arbetslöshet eller annan social utsatthet. De kan nås på telefon 070-831 50 53.

Kvinnojouren i **Vilhelmina** tillhör SKR. De kan nås på telefon 070-326 33 71 inga.jonsson@vilhelmina.se

Kvinnogemenskap i **Örnsköldsvik** är en förening som stödjer fysiskt och psykiskt misshandlade kvinnor. Behöver du, eller någon du känner, råd eller hjälp så kontakta oss. Telefon är 070-270 00 66 eller 0660-841 97.

Övriga kontaktuppgifter www.roks.se och www.kvinnojour.com och <http://www.kvinnojouren.se/fakta/>

Mansmottagningen

P,E

Har en man svårt att kontrollera sin ilska, har använt någon form av våld mot sin partner och inte vill göra det igen kan han få hjälp hos mansmottagningen, telefon 076-810 50 50.

Här erbjuds individuella samtal eller gruppverksamhet.

Mansjouren

P,E

Mansjouren i Umeå erbjuder framför allt män men också par krisstöd, ett lyssnande öra, hjälp till insikt om olika vägval i livet och verkar för barns rätt till båda föräldrarna. Mansjouren kan nås via 090-17 80 50 eller 070-257 43 13 eller 08-30 30 20 (växel) www.mansjouren.ac.se

Övriga

P,E

Barnombudsmannen

www.bo.se

BRIS (Barnens rätt i samhället)

08-598 888 10

Brottsofferportalen	http://www.brottsofferportalen.se
BRÅ	http://www.bra.se/bra/forebygga-brott/vald-i-nara-relationer.html
Funktionshinderade våldsutsatta	http://www.dubbeltutsatt.se/
Integrations - Jämställdhetsdepartementet	www.regeringen.se Välj ”regeringskansliet med departementen” och sedan ”Integrations- och jämställdhets- departementet” Därefter ”ansvarsområden”- ”jämställdhet”
Kvinnofridsportalen	www.kvinnofrid.se
Män för jämställdhet	http://www.mfj.se/
Polismyndigheten	114 14, Akut 112
Slagen Dam (fakta, info, m.m.)	http://www.brottsoffermyndigheten.se/ skriv in ”Slagen dam” i sökfältet och titeln är ”Slagen Dam 23 april” i resultatlistan av sökningen.
Terrafems jourtelefon (hedersvåld)	020-52 10 10
Tolkjouren	090-13 30 95
Semantix	0770-45 74 00
Ungdomsmottagningarnas hemsida	http://www.umo.se/

Litteratur

Grände, Josefin m.fl. *”I arbete med våldsutsatta kvinnor – Handbok för yrkesverksamma”* (Finns i bokhyllan på våning 2, socialkontoret)

Metell, Barbro m.fl. *”Barn som ser pappa slå”* (Finns i bokhyllan på våning 2, socialkontoret)

Ortiz, Liria *”Motiverande samtal i arbete med våld i nära relationer”* (Finns i bokhyllan på våning 2, socialkontoret) Tips och tillvägagångssätt i samtal med våldsutsatta, kvinnor, barn och män.

Socialstyrelsen *”Skylla sig själv?”* Finns på socialstyrelsens hemsida

Socialstyrelsen *”Sällan sedda”* Finns på socialstyrelsens hemsida

Socialstyrelsen *”VÅLD”* Handbok angående våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Finns på socialstyrelsens hemsida och i bokhyllan på våning 2, Socialkontoret.

Bilaga 1 Allmänna råd och riktlinjer

Hur identifierar vi våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld?

Kom ihåg att alla våldsutsatta inte är kvinnor och att alla våldsutövare inte är män. Även om det är det vanligaste förekommer motsatsen och våld förekommer också i samkönade förhållanden. Prata med kvinnan enskilt och förutsätt ingenting i mötet med henne.

Det finns många sätt att fråga om våld och vi måste alltid anpassa vårt sätt att fråga efter situationen och vår relation till den vi pratar med. Kan kvinnan uppleva att hon kan förlora något genom att prata med oss? Exempelvis kanske mannen sagt att socialtjänsten kommer att ta hennes barn om hon säger något. Eller att kvinnan tror att hon blir polisanmäld om hon berättar.

Alla socialsekreterare/behandlare ska vid varje nybesökande kvinna/familj försöka identifiera våld i familjen och ska därför rutinmässigt ställa direkta frågor som rör detta, gärna upprepade gånger. Använd FREDA kortfrågor.

Generellt är våld vanligare i missbrukssammanhang och man bör fråga alla kvinnor i missbruksmiljöer om våld. Dessa kvinnor är utsatta för våld även utanför den nära relationen och förövaren behöver inte alltid vara partnern.

Det finns många signaler på våld. Även om det finns signaler betyder inte det att våldet alltid är där. Till exempel om hon ofta kommenterar magsmärter, huvudvärk, trötthet, spändhet. Att ofta ha ekonomiska problem kan också vara ett tecken på att kvinnan är våldsutsatt.

Om vi träffar en kvinna och ser blåmärken eller annat tecken på att våld förekommit ska vi alltid fråga upp om det då det är viktigt att vi visar att vi ser. Vi ska också fråga upp att vi sett att kvinnan är överdrivet och utan förklaring är nervös eller stressad över att bli sen eller om hon har svårt att komma hit och bråttom hem. (Det kan vara ett tecken på kontroll från mannen).

Har kvinnan plötsligt ändrat beteendemönster? Fråga då upp om det. Ändrat beteendemönster brukar inte ske utan någon anledning.

Vad gör jag om hon säger att hon är våldsutsatt?

Kom ihåg att det inte är beslut om hjälp som är målet. Målet är att synliggöra våldet och att erbjuda stöd till den som behöver det. Vi ska istället utforska hennes behov och inte förutsätta att vi vet vad hon behöver. Vi vet inte vem som behöver hjälpen och inte heller om personen vill ha hjälp av oss. Genom att fråga om våld kan vi hjälpa kvinnan att se sin utsatthet. Kanske kommer hon att söka hjälp någon gång. Vårt arbete är att skydda kvinnan och barnen och att erbjuda hjälpen. Vi ska notera hennes situation för framtiden och vi ska visa att vi vill ha kontakt genom att säga "Jag vill träffa dig igen och prata om det här" om hon berättar att hon är våldsutsatt..

Få kvinnor börjar spontant berätta om att de är utsatta för våld. Våld i nära relationer är fortfarande tabubelagt och många är rädda att bli stämplade som offer. Det är vanligt att kvinnan är traumatiserad och hon kan ha "stängt av sig" för att orka med.

Flera studier visar att om professionen inte ställer frågor om våld berättar kvinnor inte om det. Studier visar också att man inte behöver vara rädd för att fråga för att kvinnor skulle ta illa upp. Tvärt om uttrycker kvinnor ofta att det är bra att man frågar oberoende om kvinnan har erfarenheter av våld eller inte.

Det viktiga är oftast inte att man frågar exakt "rätt" saker utan bara att över huvud taget frågar och att man är beredd att ta emot svaret. Det kan oftast kräva att man ställer frågorna flera gånger. Erbjud FREDA beskrivning för att identifiera vilket våld som förekommer/förekommit. Vid separation används alltid FREDA farlighetsbedömning som ett komplement till bedömning av insatser.

Genom att vi vågar ställa frågan ökar vår egen trygghet för dessa frågor. En bra nyckel är att börja med allmänna frågor och att berätta att det här är frågor som ställs till alla. Bara att ställa frågan brukar vanligen ge trygghet till kvinnan. Att bli sedd, trodd och lyssnad på.

För det långsiktiga arbetet är det viktigt att inte tvinga eller lägga på kvinnan en insats hon inte är villig att ta emot. Genom frågor komma fram till vart i processen kvinnan är. Här kan MI med fördel användas för att klarlägga detta innan det är dags att agera.

Exempel på frågor

I utredning kan det ibland vara olämpligt att använda FREDA. Det kan upplevas klumpigt. Då kan frågorna nedan användas för att ta upp våld i nära relationer. OBS tänk på att i första hand använda FREDA.

Eftersom vi vet att det är vanligt att kvinnor och barn blir utsatta för våld i nära relationer ställer vi frågor om våld till alla kvinnor vi möter. Vi vet också att våld mot djur också kan vara en markör för våld mot kvinnan eller barnen. Fråga därför också upp om djur och hur det djuret behandlas av partnern. Det kan i vissa lägen vara lättare för kvinnan att börja prata om någonting utanför sig själv först.

- Jag vet inte om detta är ett problem för dig men många av mina klienter har upplevt våld i sina relationer. Hur är det för dig?
- Känner du att din partner respekterar dig?
- Vågar du säga vad du tänker och vill?
- Brukar ni vara osams och bråka? Hur ser ett bråk ut?
- Hindrar din partner dig från att göra saker som är viktiga för dig?
- Känner du dig/har du någon gång känt dig utsatt för någon form av kontrollerande beteende av din partner?
- Har du någon gång utsatts för psykiskt våld som kränkningar, hot eller isolering?
- Har du någon gång utsatts för fysiskt våld: sparkar, knuffar, kvävning, strypning?
- Har du någon gång tvingats till eller utsatts för sexuella handlingar mot din vilja?
- Är du i nuläget rädd för din partner?
- Är du rädd för att ”utlösa någonting” hos din partner om du går emot honom?
- Har ditt/dina barn sett, hört och/eller förstått att det förekommer/förekommit våld?

Vid identifierat våld är det viktigt att ställa öppna och tydliga frågor utan att döma eller skuldbelägga.

- Jag ser att du är skadad, vill du berätta vad som hänt?
- Vill du ha hjälp och vad kan vi hjälpa dig med?
- Har du skador idag? Är skadorna dokumenterade?
- Är du rädd?

Bemötande

Motivationen att ta emot hjälp är som störst så nära det akuta skedet som möjligt. Sedan bör stödet syfta till att hitta en varaktig lösning på problemet och att våldet ska upphöra i familjen.

Vi bör tillämpa ett "offensivt" tillvägagångssätt gentemot de vuxna i familjen. Inte enbart erbjuda en kontakt om kvinnan eller mannen önskar utan klart deklarerat att "vi vill träffa dig". Vi bör också påpeka att vi alltid har som rutin att träffa parterna var för sig.

En utgångspunkt i kontakten med våldsutsatta kvinnor måste vara att kvinnan är våldsutsatt om hon upplever sig vara det. Det krävs därför inte att kvinnan har synliga skador eller att våldsutövaren är dömd eller ens att händelsen är polisanmäld för att socialtjänsten ska kunna agera.

Det är viktigt att visa ett engagerat intresse för kvinnan och hennes situation. Vi ska inte lägga behovet av hjälp på henne utan be henne definiera sitt behov. Bemöt kvinnan med empati, tolerans och förståelse. Lyssna på kvinnan och möt henne "där hon är". Ta reda på hur rädd och hotad hon känner sig. Vad vill hon, vilka handlingsvägar ser hon att komma bort från våldet och hjälpa henne att förverkliga dessa. Det är mycket viktigt att inte komma med pepinnar och färdiga lösningar om vad hon borde göra. Då känner kvinnan ytterligare en anklagelse på sig som kan skada hennes självförtroende.

Barn i familjer med våld

Om kvinnan har barn ska varje barn ges möjlighet till enskilda samtal i det akuta skedet så väl som i uppföljningsarbetet.

Via kvinnan aktualiseras barnens situation. Hur mår de? Vad har de varit med om? Kvinnan kan ha svårt att i en akut egen kris se barnens behov. Det är dock mycket angeläget att omgående aktualisera barnens situation och bedöma eventuella behov av åtgärder. Barnet är också ett brottsoffer. Tänk på att kvinnans behov inte behöver vara samma sak som barnens behov. Dessa kan ibland vara motstridiga.

Att tänka på i det akuta skedet

- Ta hand om eventuella barn (= barnens situation måste vara säker). **Prata med barnen om det som hänt och anmäl till IFO enligt 14 kap. 1 § SoL.**
- Om kvinnan tackar nej till såväl akut som långsiktig hjälp **ska** barnens skyddsbehov särskilt beaktas. Hennes svar och anledning ska dokumenteras.
- Om båda parter är närvarande, se till att prata med dem i skilda rum. Medla **ej** mellan mannen och kvinnan.
- Om kvinnan är skadad hjälp henne att komma till **akuten/vårdcentralen för att få skador omsedda, fotograferade och dokumenterade**. Begär att läkaren skriver ett läkarintyg.
- Hjälpt kvinnan att göra polisanmälan. Socialtjänsten ska även göra en egen bedömning om polisanmälan ska göras **oavsett kvinnans önskan** om brottet är av den graden att det kan rendera ett års fängelse.
Exempel på olika brott och straff:
Misshandel 5 år (ringa misshandel 2 år och grov 10 år)
Grov kvinnofridskränkning 10 år
Olaga hot 10 år
Våldtäkt eller sexuellt tvång 10 år
Grov våldtäkt 15 år

En polisanmälan **ska också övervägas** om barn har varit utsatta för misshandel/grov fridskränkning.

Preskriptionstiden börjar gälla först när barnet fyllt 18 år.

- **Vid behov ordna akut boende** för kvinnan/barnen. Informera kvinnan om kvinnojourerna i Umeå, telefon ROKS 090 - 77 97 00 eller Öppen gemenskap 070-831 50 53. Informera också om att utredning av hennes situation och stödbehov behöver göras och konsekvenserna om hon svarar ja eller nej på det. Vid placering på kvinnojouren är socialtjänsten ansvarig för ärendet som ska följas upp nästa dag av ordinarie handläggare.
- Om kvinnan ej kan tas emot på grund av att hon är **påverkad av alkohol och/eller droger** och är i behov av akut boende
- Om mannen är med vid första kontakten, samtala med honom enskilt om händelsen och våldet. Erbjud även fortsatt samtalskontakt via familjecentralen eller familjepedagog. I de fall han inte finns närvarande, **ring upp honom och erbjud stöd så snart som möjligt.**

Akuta ärenden inom kontorstid

Om ärendet kommer till den som ansvarar för riskbedömning ska chef informeras och chef ska utse ansvariga handläggare för ärendet omgående. I de fall ingen handläggare finns tillgänglig ska inom IFO ansvarig för riskbedömning (ÖVRIGA ANSVARIGA) också ansvara för ärendet tills detta är löst. Om inte en utredning inleds, informera kvinnan om konsekvenserna och säg att "vi vill träffa dig". Boka in en tid följande dag eller så snart det är möjligt. Informera kvinnan om kvinnojourerna och centrum mot våld, jourtelefoner och liknande.

I övrigt gäller samma handlägningsrutiner som ovan.

Akuta ärenden

- Det är viktigt att insatsen påbörjas i det akuta skedet, då familjen är mest motiverad att ta emot hjälp.
- Prioritera våldsutsatta kvinnor och barn och göra hembesök. Samråd alltid med polisen före uttryckning om anmälan ej kommer från polisen.
- Kom ihåg att dokumentera samtal, intryck etc. från hembesöket. Gör även en bedömning om kvinnan/barnens skyddsbehov.
- Om kvinnan inte önskar få akut stöd, dokumentera kvinnans eventuella anledning till detta och håll kontakt med henne i avvaktan på nästa ordinarie arbetsdag.
- Ta kontakt **med beroendeheten**; Beroendemottagningen som är öppen måndag-fredag, 090-785 65 88, telefonid 9-10 och 13-14. Beroendemottagningen är öppen dygnet runt. Där kan de göra en bedömning av kvinnans fysiska och psykiska hälsa inför placering och eventuell planering för kontakt de kommande dagarna.

- Om kvinnan är skadad hjälp henne att komma till **akuten/vårdcentralen för att få skador omsedda, fotograferade och dokumenterade**. Begär att läkaren skriver ett läkarintyg.
- **Hjälp kvinnan att göra polisanmälan**. Handläggare/chef ska även göra en **egen bedömning** om polisanmälan ska göras oavsett kvinnans önskan om brottet är av den graden att det kan rendera ett års fängelse. En polisanmälan ska också övervägas huruvida barn har varit utsatta för misshandel/grov fridskränkning.
- **Om det finns barn ska en anmälan göras** till IFO enligt 14 kap. 1 § SOL

Akuta ärenden utanför kontorstid

Det är, för våra samverkanspartners och för kvinnorna bra att veta vart de ska vända sig efter kontorstid och på helgerna. Här skulle jag vilja ha hjälp att formulera en text som säger något mera än ”Vi har ingen jour så ring Tage”. Tänker att vart vända sig i dessa situationer, och vem kontakta på måndag. Alternativt att vi blir kontaktade av exempelvis sjukvården, kvinnojouren eller liknande nästkommande arbetsdag.

Bilaga 2 Checklista för skyddade personuppgifter

- Riskbedömning ska göras från fall till fall
Vilka uppgifter som ska skyddas varierar från person till person. Det är därför viktigt att den ansvarige gör en bedömning om hur personuppgifterna ska hanteras.
- Sekretesskydd av uppgifter är ett beslut som fattas av socialchef.
- **Utlämnande av handling**
- **Allmän förfrågan** Vid en allmän förfrågan ingår personer med skyddade personuppgifter inte i underlaget.
- **Särskild förfrågan** Om personen själv begär tillgång till sin akt gäller samma regler för den ansökan som för varje annan begäran om att få ta del av sin akt.
- Om någon annan utomstående person söker en akt där en eller flera personer har skyddade personuppgifter kontaktas socialchef.
- Begränsa mängden uppgifter
Som alltid ska inte fler personuppgifter hanteras än vad som behövs för ändamålet. För att minska risken när verksamheten behandlar skyddade personuppgifter ska varje enskild handläggare tillsammans med närmaste chef, i dessa ärenden göra en bedömning om en uppgift behöver framkomma till vårdgivaren för att denne ska kunna utföra sitt uppdrag.
- Begränsa åtkomsten
Personakter och annan information i pappersform som berör enskilda ska förvaras i arkivskåp eller arkiv som inte är tillgängliga för andra personer än dem som arbetar med akterna.
- **Dataakter** skyddas genom Treserva som kräver att handläggaren/personalen är inlagd som användare av Treserva. Se vidare punkten nedan ”Tillräckligt hög IT-säkerhet”.
- Det ska framgå att uppgifterna är skyddade
I datasystemet framgår det tydligt att en person har skyddade personuppgifter genom en hänglåssymbol vid personens namn. När det står klart att en person har skyddade personuppgifter ska detta skrivas ut i pappersform tillsammans med uppgifter på aktuell handläggare. Detta papper läggs längst fram i fysisk akt.
- Undvik spridning av uppgifter

Posthantering

- Post till person med skyddade personuppgifter skickas alltid till skattemyndighetens förmedlingsenhet. Personens adress ska inte finnas på kuvertet, bara namn och personnummer. (Se vidare rutin för hantering av post till personer med skyddade personuppgifter).
- **Telefon**
- **Motring alltid** i dessa ärenden för att vara säker på att du pratar med rätt person.
- Informera och utbilda personalen
Varje chef går minst en gång per år igenom checklistan och rutiner för hantering av skyddade personuppgifter på arbetsplatsen med sina anställda.
- Checklistan och rutinerna för hantering av skyddade personuppgifter går igenom med alla nyanställda som en del i introduktionen.
- Tillräckligt hög IT-säkerhet
Treserva Socialtjänstens handläggare använder systemet Treserva för dokumentation och utredning. Åtkomsten till uppgifter om enskilda skyddas i systemet genom att särskild sekretessbehörighet krävs för att se dessa personer. För övriga handläggare är personen inte synlig vid en sökning. Uppgiften om

skyddade personuppgifter kommer från Skatteverket och underhålls fortlöpande via personuppdateringen från Befolkningsregistret. Handläggare med sekretessbehörighet påminns om skyddet med att namnet har en hänglås symbol personnumret består av ex. 19*****_**** och akten kräver identifikation genom personlig kod för att öppnas.

- Även vid registersökningar skyddas personer med skyddade personuppgifter genom att de inte kommer med i underlaget. För att se dessa krävs dels sekretessbehörighet och att personen söks med fullständigt personnummer.
  - **Mejl** rörande personer, särskilt personer med skyddade personuppgifter ska i den mån det är möjligt inte besvaras med mejl utan istället via telefon för att säkerställa att handläggaren vet vem uppgifterna lämnas till.
- Följ upp rutinerna regelbundet
Regler uppdateras vid förändringar och går igenom minst en gång per år, vid nyanställningar och vid förändringar.

Bilaga 3 Riktlinjer för individ- och familjeomsorgens handläggning

Rutinschema avseende stöd till våldsutsatta kvinnor och deras familjer

Barnen

När socialsekreterarna träffar en kvinna som berättar att hon utsatts för våld behöver hon/han alltid ta reda på om det också finns barn i familjen. **Om det finns ett eller flera barn ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ALLTID inledas.** Detta gäller även om våldet har upphört.

En utgångspunkt är att alla barn ska få komma till tals i utredningar som berör dem. Den regeln ska alltid gälla men med två undantag. Om det inte står klart att det är olämpligt att ta in barnets syn med hänvisning till allt för låg ålder². Eller om en ungdom avböjer att delta i utredningen. Vid dessa tillfällen ska socialsekreteraren aktivt motivera ungdomen att ändra sin ståndpunkt.

Barnet får en egen handläggare och kontakt på IFO vars uppgift är att lyssna till barnets egna ord och vara barnets röst i utredning och analys.

Att ha sett sin mamma bli misshandlad kan jämföras med att barnet självt blivit utsatt för övergrepp och misshandel. Det kan i vissa fall vara så att kvinnan inte just nu är kapabel att ta hand om sina barn och inte ser deras utsatthet. Att barnet sett sin mamma bli misshandlad ger en allvarlig risk att utvecklas ogynnsamt. Barnen kan behöva skydd utanför hemmet i ett akut skede och även hjälp och behandling i syfte att bearbeta upplevelser och intryck. Barnet kan ha fått problem med anknytningen till mamma och kan därför också behöva hjälp med detta.

Kvinnan

Om det finns ett eller flera barn ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ALLTID inledas. Detta gäller även om våldet har upphört.

Utgångspunkter i kontakt med våldsutsatta kvinnor

Den utsatta kvinnan ska bemötas på ett respektfullt och stödjande sätt. Den nationella samsynen kring kvinnorna är att om kvinnan upplever sig vara våldsutsatt så är hon också det. Socialstyrelsen fastslår också att det inte är socialtjänstens, hemtjänstens eller äldreomsorgens uppgift att klarlägga om ett våldsbrott har ägt rum, det är polisens. Kvinnan behöver alltså inte ha anmält händelsen till polisen eller ens tänkt göra det för att få det stöd hon behöver. Det måste därför också vara en utgångspunkt för alla som i arbetet kommer i kontakt med dessa kvinnor **att bemöta henne där hon är och tro på henne** eftersom utredaren aldrig helt kan veta vad som hänt eller inte hänt.

Utgångspunkten i kontakten med kvinnan bör vara att om det inte står helt klart att hon endast eftersöker information. Bör hennes frågor om vad socialtjänsten kan hjälpa henne med ses som en ansökan om bistånd och **en utredning inledas.**

Det är heller inte ovanligt att män som slår också kan vara tillmötesgående och trevliga. Våldet visar sig sannolikt inte i möte med utomstående. Kvinnan är i regel skuldtyngd och ser inte sällan den uppkomna situationen som hennes eget fel. Det är viktigt att påminna sig våldsspiralens konsekvenser och att det kommer att kräva mycket tid för att kvinnan ska kunna förändra sin självbild. Hon kan behöva akut skydd för sig och barnen. Hon kan behöva hjälp till sjukvården för att få skador omsedda och dokumenterade. Hon kan behöva hjälp till bostad, eventuell flytt till annan kommun. Hon kan behöva, sekretesskydd eller byta identitet.

Hon kan behöva kontinuerlig kontakt med socialsekreterare, och det är viktigt att hon får behålla kontakten med samma socialsekreterare över tid för att få stöd i sin utveckling. Hon ska inte ha samma socialsekreterare som mannen och i regel heller inte gå i parsamtal.

Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig olika uttryck i form av fysiskt och psykiskt våld, men även socialt, till exempel genom att en person isoleras eller att vardagsaktiviteter kontrolleras. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket utmärks av att det är planerat, kollektivt sanktionerat och ibland kollektivt utövat samt att ett så kallat hederstänkande har en avgörande roll. Såväl flickor och kvinnor som pojkar och män kan drabbas av

² Exempelvis om barnet inte ännu kan prata.

hedersrelaterat våld och förtryck, även om det främst är centrerat kring kontroll av flickors och kvinnors sexualitet och familjebildning. Arrangerade äktenskap är en form av hedersrelaterat våld. Det är viktigt att det görs noggranna riskbedömningar i dessa ärenden. De som drabbas kan vara i behov av mycket stöd och hjälp då kvinnan i vissa fall helt kan sakna stöd från familj och släkt.

Kvinnans behov av bistånd vid våld i nära relationer ska inte bedömas utifrån grunderna för ekonomiskt bistånd utan vara helt fristående från hennes ekonomi i övrigt.

Mannen

Om det finns ett eller flera barn ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ALLTID inledas. Detta gäller även om våldet har upphört.

Även om mannens brott mot kvinnan aldrig går att försvara, är det viktigt att undersöka på vilket sätt mannen kan behöva hjälp. Han har rätt till stöd och hjälp, kontinuerlig kontakt hos socialsekreterare eller annan behandlare. Mannen kan må bra av att prata enskilt om sina upplevelser och, om det är möjligt, med en manlig samtalskontakt.

Den nationella och rådande bilden är att mannen oftast känner vanmakt i kombination med ett stort kontrollbehov. När kvinnan rubbar mannens tänkta "maktbalans" rubbas den och mannen vill då räta till obalansen och utövar då våld för att uppnå det. Ur det perspektivet bör även han motiveras att söka hjälp och stöd för att förändra sitt beteende och sin självkänsla. Han kan ha missbruksproblem, vilket han har rätt att få hjälp med.

Även männen utsätts för hedersrelaterat våld. För en man med invandrarbakgrund kan det vara ett tryck på honom från övriga familjen som skapat känslan av vanmakt. Kanske är det familjen som tycker att kvinnan "tagit sig friheter" som mannen inte skulle ha tillåtit. Det är därför viktigt att i samtal kartlägga vad vanmakten kommer ifrån för att kunna erbjuda det stöd och den hjälp han behöver för att våldet ska kunna upphöra.

Ekonomisk handläggning

Det är vanligt att kvinnor i familjer där det förekommer våld också förtrycks ekonomiskt. Till exempel att mannen fråntar kvinnan kontokort eller tvingar henne att föra över sina pengar till honom. Ta därför reda på om kvinnan har tillgång till sina egna pengar.

- Om familjen får försörjningsstöd ska ärendena separeras och att kvinnan, om möjligt får sin egen handläggare skild från mannens. Familjen får då halv sambonorm så länge de bor tillsammans.
- I de fall där det framkommer att en kvinna är utsatt för våld i nära relationer och där det finns barn ska en anmälan alltid göras till barngruppen. Det gäller oavsett tidigare eventuella förhållanden, kännedom eller liknande.
- Det kan vara motiverat med dubbla hyreskostnader för en begränsad tid när kvinnan snabbt behövt byta bostad. En individuell bedömning bör göras för att utreda behovet av detta.
- Kvinnans behov av bistånd vid våld i nära relationer ska inte bedömas utifrån grunderna för ekonomiskt bistånd utan vara helt fristående från hennes ekonomi i övrigt.
- Regeln är att extra ekonomiskt bistånd ska beviljas restriktivt. Detta gäller även vid våld i nära relationer. Dock kan levnadsomkostnaderna bli förhöjda när man lever på flykt. Vid en akut flytt eller när kvinnan måste fly kan det därför vara motiverat med ett förhöjt bidrag, exempelvis om kvinnan under en tid behöver bo på hotell och äta sina måltider på restaurang eller behöver köpa färdig lagad mat.
- Har kvinnan barn kan också kostnaden för kläder och leksaker bli förhöjt om kvinnan inte haft möjlighet att ta detta med sig. Det kan finnas behov av att köpa böcker, tidningar eller filmer, särskilt om kvinnan lever med personskydd. Eftersom det inte går att använda lånekort på biblioteket tillsammans med personskydd. En individuell bedömning i varje enskilt ärende behöver dock göras.

Socialtjänstens utredning

Barnet

- Samtala med barnet och berätta om vad som kommer att hända. Barnet har rätt att uttrycka sin åsikt i en utredning och ska alltid erbjudas den möjligheten. Tänk på att barnet kan behöva insatser även under utredningstiden. Exempelvis kan barnet behöva en kontaktperson som stöd vid utredningssamtalen.
- Utredning skall inledas omgående enligt 11 kap 1 § SoL. En förhandsbedömning är inte nödvändig i de här situationerna.
- Hur mår barnet? Vad har de varit med om? Kvinnan kan ha svårt att i en akut egen kris se barnens behov. Det är dock mycket angeläget att omgående aktualisera barnens situation och bedöma eventuella behov av åtgärder. Barnet är också ett brottsoffer.
- Klargör utredningens syfte och hur den kommer att gå till. Skilj på vårdnadshavare och icke vårdnadshavare. Kartlägg barnens situation, föräldrarnas omsorgsförmåga samt barnens behov av insatser.
- Lyssna till och samtala med de äldre barnen om den troliga hjälplöshet och skam de upplevt.
- Om socialnämnden i en utredning med anledning av att barnet bevittnat våld får veta att någon åtgärd behöver göras i fråga om vårdnad, boende eller umgänge, har **socialnämnden skyldighet att göra en egen framställan** eller ansökan om detta till domstol enligt 5 kap. 2§ 1 st. SoF.
- Ibland händer det att mamman inte kan ta hand om sitt/sina barn av någon orsak. Alternativt att socialnämnden gör bedömningen att barnet inte kan vistas hemma på grund av våldet. I dessa fall kan ett omhändertagande enligt LVU behöva göras. Exempelvis en placering med stöd av 6 § LVU som avser omedelbar placering av skyddsskäl.
- Om barnet, enligt utredning från socialtjänsten har behov av insatser som en förälder motsätter sig kan socialnämnden gå in i förälders ställe och fatta beslut om att barnet ska få insatsen.

Kvinnan

- Samtala med kvinnan utan mannens närvaro. Om mannen är med separera dem och berätta att vi alltid brukar göra så.
- Glöm inte kvinnans samtycke till utredning om det gäller henne själv. Samtala först kring det kortsiktiga perspektivet. Fråga kvinnan om vilka kontakter du får ta och vilka du får samverka med. Skynda inte på henne genom att tala om för henne att hon ska lämna mannen, utan vänta tills hon själv är mogen för beslut.
- Utred kvinnans situation och behov av mer långsiktig hjälp och stöd.
- Mannen kan ha hotat med att barnen kommer att tas ifrån kvinnan och att hon kan vara rädd att han nu ska lyckas. Fråga därför upp om hennes rädslor och bemöt dem med möjligt stöd för att minska oron. Våga också prata om vad som är/ varit positivt med mannen.
- Tänk på att kvinnan är i kris, var tydlig och att information kan behöva upprepas. Ge kvinnan ordentligt med tid att berätta om det som hänt. Poängtera att det är förbjudet i lag att slå och hota. Tala om för henne att våldet inte är hennes fel.

Mannen

- Samtala med mannen separat och gärna med manlig samtalskontakt.
- Gäller utredningen mannen krävs hans samtycke till denna. Samtala med mannen om händelsen, eventuella droger, rädslan etc.
- Undersök om han vill ha hjälp. Praktisk hjälp eller samtalsstöd hos socialsekreterare, familjerådgivning, psykiatri, kontaktperson, eller stöd för att komma ifrån sitt eventuella missbruk kan erbjudas. Är han orolig för barnen kan det hjälpa om man talar om för honom att barnen och hustrun har det bra. Erbjud

fortsatt stöd eller erbjud kontakt med mansjouren telefon 076-810 50 50. Informera mannen om skillnaden mellan utrett och beslutad insats och att själv söka insatsen.

För långsiktigt arbete med kvinnan, barnet och mannen

De kvinnor som inte är beredda att lämna mannen ska erbjudas enskilda samtal och gruppverksamhet. För de kvinnor som väljer att stanna kvar i relationen blir målsättningen att våldet ska upphöra och fortsätta att arbeta med motivation och ambivalens. Ta kontakt med både mannen och kvinnan och visa att vi vill ha kontakten.

För de kvinnor som valt att separera från de misshandlande männen gäller att skapa varaktiga lösningar, så att de har möjlighet att bygga upp ett eget liv kring vänner, arbete och intressen. Annars är risken stor att de återvänder till mannen när ensamheten och isoleringen blir för svår. Även dessa kvinnor ska erbjudas kontakt med Centrum för kvinnofrid för fortsatt stöd. Kom ihåg att skriva handlingsplaner tillsammans med kvinnan och eventuellt kvinnojouren med tidssatta mål.

Även mannen ska erbjudas hjälp och stöd i sin situation. Det är viktigt att mannen får en egen behandlingskontakt. Han måste få hjälp med att bearbeta sitt problem, våldet. Risken är annars stor att händelsen upprepas.

Nordmalings kommun vill samarbeta med polisen och sjukvården i syfte att uppdatera handlingsplan en gång per år.

Bilaga 4 Riktlinjer för familjecentralens arbete

Vid utredning av vårdnad, boende och umgänge och utredaren upptäcker att det förekommit våld eller det finns en misstanke om våld, begärs utdrag ur polisens misstanke- och belastningsregister beträffande båda föräldrarna. När behov bedöms föreligga begärs liknande utdrag även rörande parternas nya sambo/make. I utredningsuppdragen redovisas vad som förekommit i fråga om våld och kopplas sedan till en riskbedömning utifrån barnets situation och behov. Man ska även bedöma vad som kan bli bäst för barnet, utifrån dokumenterat och misstänkt våld och dess konsekvenser.

I vårdnads-, boende- eller umgängesutredningar ska barnet ha en egen handläggare som säkerställer att barnets vilja beaktas.

Vid samtalen med kvinnan, när det föreligger inslag av våld från mannens sida, uppmanas hon att ha med sig en stödperson. Detta gäller både i vårdnads-, boende- eller umgängesutredningar och när hon besöker familjerätten för enskilda råd- och stödsamtal eller för utredningssamtal.

Allt våld ska beskrivas i utredningen. Sammanfattningar som ”det förekom mycket våld...” eller ”Han slog ett flertal slag...” får inte förekomma i någon utredning utan ska beskrivas med antal slag, antal gånger o.s.v.

Samarbetsamtal är generellt sett inte lämpligt när det förekommit våld gentemot kvinnan, då trygghet och säkerhet för kvinnan inte kan garanteras. Samarbetsamtal förutsätter att båda föräldrarna upplever trygghet och respekt för varandra och känner sig fria att uttrycka vad man tänker, tycker och känner.

Psykisk misshandel genom kränkningar, hot och varningar från mannens sida resulterar ofta i att kvinnan upplever både starkt obehag och rädsla och det i sin tur resulterar i att hon, för att mildra mannens aggressioner, ger med sig eller sänker sina krav i förhandlingarna med mannen. Inte så sällan anser kvinnor, som befinner sig i eller har kommit ur våldspräglade relationer, att det ändå är värdefullt med ett samarbetsamtal. Om det bedöms möjligt ur säkerhetssynpunkt så ordnas detta genom ett arrangemang då kvinnan kan komma till familjerätten via en annan ingång samt lämna lokalen före mannen.

Bilaga 5 Riktlinjer för LSS- arbete

- Samtala med parterna var för sig. Avgör om kvinnan behöver tolk och använd då aldrig släkting. Kontakta tolkförmedlingen. Vi bör tillämpa ett "offensivt" tillvägagångssätt gentemot de vuxna i familjen. Inte enbart erbjuda en kontakt om kvinnan eller mannen önskar utan klart deklarerat att "vi vill träffa dig". Vi bör också påpeka att vi alltid har som rutin att träffa parterna var för sig. Träffa alltid kvinnan och mannen dagen efter en akut händelse
- Hjälプ kvinnan att komma till akuten/vårdcentralen för att få skador omsedda, fotograferade och dokumenterade. Mannen ska inte närvara vid undersökningen. Begär alltid att läkaren skriver ett läkarintyg. Det är bra om kvinnan kan bli inlagd ett dygn, bl. a. för att t.ex. blåmärken inte är synliga förrän efter ett dygn.
- Stöd kvinnan i att göra polisanmälan. Det måste vara hennes eget beslut, men erbjud dig att sitta med som stöd. Socialtjänsten ska även göra en egen bedömning om polisanmälan ska göras oavsett kvinnans önskan om brottet är av den graden att det kan rendera ett års fängelse. (*Misshandel 5 år (ringa misshandel 2 år och grov 10 år), Grov kvinnofridskränkning 10 år, Olaga hot 10 år, Våldtäkt eller sexuellt tvång 10 år, Grov våldtäkt 15 år*) En polisanmälan ska också övervägas huruvida barn har varit utsatta för misshandel/grov fridskränkning.
- Ordna vid behov annan bostad för kvinnan och eventuella barn. Anlita i första hand kvinnojouren i Umeå eller Övik eller i andra hand en nära vänner och släktingar om kvinnan själv vill det. Om kvinnojour inte går att ordna kan hotell eller vandrarhem användas. Försäkra dig om att kvinnan har någon att samtala med då det är viktigt att kvinnan inte lämnas ensam.
- Samtala med mannen om händelsen, drogernas roll, rädslan. Vid behov erbjud eventuell avgiftning. Samtalen med mannen bör om det är möjligt utföras av en man. Var också tydlig med honom om att vi vill träffas. Mannen behöver också veta att kvinnan är trygg men inte vart hon är.

Bilaga 6 Riktlinjer för äldreomsorgens handläggning och arbete

- I misshandelsärenden som händer under kontorstid ska anmälan lämnas till chef och om kvinnan själv vill det, också till biståndshandläggaren. Erbjud att stanna kvar hos kvinnan tills polis och sjuksköterska kommit till platsen.
- Om misshandeln sker utanför kontorstid ska polis myndighet kontaktas som i sin tur kontaktar socialnämndens ordförande.
- Samråd alltid med polis, antingen den lokala eller polis myndigheten i Umeå.
- Samtala med parterna var för sig. Avgör om kvinnan behöver tolk och använd då aldrig släkting. Kontakta tolkförmedlingen. Vi bör tillämpa ett "offensivt" tillvägagångssätt gentemot de vuxna i familjen. Inte enbart erbjuda en kontakt om kvinnan eller mannen önskar utan klart deklarerat att "vi vill träffa dig". Vi bör också påpeka att vi alltid har som rutin att träffa parterna var för sig. Träffa alltid kvinnan och mannen dagen efter en akut händelse
- Hjälpt kvinnan att komma till akuten/vårdcentralen för att få skador omsedda, fotograferade och dokumenterade. Mannen ska inte närvara vid undersökningen. Begär alltid att läkaren skriver ett läkarintyg. Det är bra om kvinnan kan bli inlagd ett dygn, bl. a. för att t.ex. blåmärken inte är synliga förrän efter ett dygn.
- Stöd kvinnan i att göra polisanmälan. Det måste vara hennes eget beslut, men erbjud dig att sitta med som stöd. Socialtjänsten ska även göra en egen bedömning om polisanmälan ska göras oavsett kvinnans önskan om brottet är av den graden att det kan rendera ett års fängelse. (*Misshandel 5 år (ringa misshandel 2 år och grov 10 år), Grov kvinnofridskränkning 10 år, Olaga hot 10 år, Våldtäkt eller sexuellt tvång 10 år, Grov våldtäkt 15 år*) En polisanmälan ska också övervägas huruvida barn har varit utsatta för misshandel/grov fridskränkning.
- Ordna vid behov annan bostad för kvinnan och eventuella barn. Anlita i första hand kvinnojouren i Umeå eller Ö-vik eller i andra hand en nära vänner och släktingar om kvinnan själv vill det. Om kvinnojour inte går att ordna kan hotell eller vandrarhem användas. Försäkra dig om att kvinnan har någon att samtala med då det är viktigt att kvinnan inte lämnas ensam.
- Samtala med mannen om händelsen, drogernas roll, rädslan. Vid behov erbjud eventuell avgiftning. Samtalen med mannen bör om det är möjligt utföras av en man. Var också tydlig med honom om att vi vill träffas. Mannen behöver också veta att kvinnan är trygg men inte vart hon är.

Bilaga 7 Riktlinjer för hemtjänstens arbete

Personal som möter kvinnor som är äldre eller som har en funktionsnedsättning behöver ha kunskap om och förmåga att se tecken på våld. Risken för kvinnor som är äldre eller har en funktionsnedsättning att utsättas för våld är mycket högre än för yngre kvinnor. Samma förhöjda risk gäller inte för män. Upptäckten av våld försvåras hos äldre eftersom tecken kan ta sig uttryck som normalt åldrande.

Hemtjänsten är en utsatt arbetsgrupp. Arbetet sker vanligen ensamt och hemma hos andra människor och det kan vara svårt att prata öppet med kvinnan om mannen också finns i hemmet.

- Om du ser ett blåmärke eller om du uppfattar att brukaren har ont när du tar i henne. Fråga om det. Det är viktigt att fråga upp om smärta eftersom det kan handla om många olika saker, inte bara våld. Kanske kan du ”göra dig dum” och fråga en oskyldig fråga om smärtan. Kanske är det mannens lyft- eller tvätteknik som behöver justeras? Men det kan också vara våld.
- Det samma gäller om din brukare förändras i till exempel humör eller i rutiner. Här är det också viktigt att fråga upp.
- Prata med henne. Det är viktigt att inte springa iväg till nästa brukare om det framkommit att det förekommit våld. Detta kan istället bidra till att kvinnan inte vågar prata om det och blir tyst. Fråga om det finns någon du kan ringa som kan vara ett stöd för henne. Det är här viktigt att det är någon kvinnan själv vill ha kontakt med.
- Fråga kvinnan om du får kontakta socialtjänsten för hennes egen räkning? Detta kan göras alla helgfria vardagar mellan kl. 8.00 till 17.00, i övrigt, se kommunens intranät för speciella öppettider vid exempelvis jul och påsk och midsommar.
- Om kvinnan har skador på kroppen. Hjälp henne till vårdcentralen/akuten
- Finns det hemmavarande barn? I så fall ska en anmälan alltid göras till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen (se nedan). Berätta att en anmälan alltid görs och att det inte är upp till dig att bestämma det. Även om kvinnan blir upprörd eller arg har det inget med dig som person att göra. På längre sikt är det positivt att det kommer till socialtjänstens kännedom då myndigheten då kan agera för både barnet, kvinnan och även mannen.

Bilaga 8 Polisens rutinschema

Rutinschema för polis och åklagare

Syftet med polisutredningen är att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott, om tillräckliga skäl föreligger för åtal och förbered målet så att bevisningen kan läggas fram i ett sammanhang för domstolen.

Det är därför angeläget att polisanmälan görs på ett tidigt stadium så att den misstänkte inte kan påverka utgångsläget för polisutredningen. Denne kan förstöra bevismaterial, påverka den utsatta kvinnan, vittnen och övriga som kan lämna uppgifter om övergreppet.

Polisutredning kan också tillföra socialnämnden underlag för åtgärder som kan medföra att övergrepp mot kvinnan inte upprepas.

Polisutredningen leds av åklagare som kopplas in i ett tidigt stadium. Ofta tas den första kontakten med jourhavande åklagare via telefon direkt på platsen för brottet och direktiv för utredningen inhämtas. Polisen strävar att påbörja sin utredning när anmälan skett och utförs av kvalificerad polispersonal.

Vid förhör ska ett förhörsvittne närvara. När den som skall höras är en kvinna bör ett kvinnligt vittne anlitas om det görs och lämpligen kan ske. Förhören tas som regel upp med bandspelare eller om det är möjligt genom filminspelning. Platsen för brottet dokumenteras genom skiss, fotografi eller filminspelning.

Vid förhören går det påstådda händelseförloppet igenom i detalj och relationen mellan kvinnan (målsägaren) och mannen (den misstänkte) undersöks. Det är därför ofta ofrånkomligt att kvinnan utsätts för många och svåra frågor. För kvinnans tilltro till de brottsutredande myndigheterna är det viktiga att hon förstår varför dessa frågor måste ställas och att hon inte utsätts för onödigt lidande.

Som ett led i att ge den våldsutsatta kvinnan bättre hjälp och stöd i samband med polisutredningen har polisen en författningsgrundad skyldighet att informera kvinnan om

- att åklagaren under vissa förutsättningar kan föra talan om enskilt anspråk om möjligheterna att få ersättning enligt brottskadelagen.
- de regler för att förordna målsägandebiträde
- de regler som gäller för meddelande av besöksförbud.
- reglerna för stödperson
- om möjligheterna att få allmän rättshjälp och rådgivning
- vilka myndigheter, organisationer och andra som kan lämna stöd hjälp.
- de regler som gäller för att erhålla larmutrustning s k ”trygghetspaket”.

Dessutom skall kvinnan tillfrågas om hon vill bli underrättad om beslut i ärendet, t ex

- att förundersökning inte skall inledas
- att inledd förundersökning skall läggas ned
- att åtal inte skall väckas
- tidpunkt för huvudförhandling i målet
- dom i målet

Om det är påkallat att kvinna också underrättas om en anhållen eller häktad person avviker.

Den som hör under polisutredning i brottsmål har rätt till ersättning för inställelse. Ersättning kan utgå för bl. a resekostnader, kostnad för minskad inkomst eller annan ekonomisk förlust.

Kvinnan (målsägaren) måste själv begära sådan ersättning inom 2 veckor från förhöret.

Rättsintyg skall begäras hos den läkare som undersökt kvinnans skador från misshandeln eller övergreppet. När polisen är klar med förhören av målsägande, misstänkt och eventuella vittnen underställs materialet åklagaren. Denne beslutar då om den misstänkte skall frigges eller kvarhållas. Åklagaren är även den som beslutar om åtal.

Telefon till polisen i Umeå: **114 14**

Larm 112

Bilaga 9 Hälsocentralens rutinschema

Rutiner för hälsocentralens läkarundersökning

Läkarens undersökning skall omfatta:

- **Anamnes** - noggrann, utan närvaro av anhörig. Iakttag stor försiktighet med upplysning från anhörig, då denne kan vara vållande till misshandeln;
- **Kroppsundersökning** - noggrann, hela kroppsytan ska undersökas.
- **Alla skador** - även de som inte behandlas ska dokumenteras.
- **Färgfotografering** - av yttre skador, helfigur och närbilder. Se spec. rutiner för detta på vård, kamera finns på hälsocentralen, hos sekreterarna, som har behörighet att lagra bilder, och att beställa utdrag på CD-skiva.
- **Tid för återbesök** ska alltid ges för att framhålla allvaret i den misshandel kvinnan blivit utsatt för.
- **Kläderna** undersöks i syfte att finna spår eller skador som är av betydelse för bedömning vid eventuell rättslig prövning.
- **Sexuellt övergrepp** eller misstanke om det - akut remiss till gynekolog.
- **Om sjukskrivning** är aktuellt, undvik diagnos som kan skada kvinnan, t ex ”misshandel”.

Kom ihåg

- Att sexuella övergrepp är vanliga vid misshandel
- Att det är vanligt med slag och sparkar mot huvudet vid misshandel
- Att de psykiska följderna ofta är minst lika svåra som de fysiska. Även ett psykosocialt omhändertagande är därför av största vikt, i första hand genom snabb kuratorskontakt.
- Om patienten vägrar undersökning så får den inte genomföras.

Observera också

- Att det är vanligt att den misshandlade kvinnan ger vilseledande uppgifter om skadornas uppkomst bl a av rädsla för förövaren och på grund av skam.

Observera

Att dokumentation av mindre, ej behandlingskrävande skador också är av stor vikt då de kan ge besked om våldets art. Vid t ex sexuella övergrepp kan greppmärken eller blåmärken på lårens insidor, på halsen eller sätesregionen förekomma.

Ange också om skadorna kan överensstämma med uppgivet uppkomstsätt.

Ange om skadorna varit livshotande samt om risk för framtida fysiska och psykiska men bedöms föreligga.

Vad som ska ingå i en handlingsplan

- Fastställa uppföljningsbara mål
- Hur ska grupper och enskilda informeras om nämndens verksamhet?
- Regelbundet kartlägga omfattningen i kommunen av våld eller andra övergrepp mot kvinnor av närstående.
- Regelbundet kartlägga omfattningen i kommunen av barn som bevittnat våld.
- Analysera hur de sociala tjänster som erbjuds svarar mot gruppens och enskildas behov
- Fastställa vika områden det finns behov av att samverka såväl internt som externt, övergripande och i enskilda ärenden.
- Beskriva hur skyddade personuppgifter ska hanteras.

- Redogöra för hur nämnden ska fullgöra sitt ansvar för kontroll och uppföljning av verksamhet som utför nämndens uppgifter (Exempelvis familjehem, kontaktfamiljer, kontaktpersoner, HVB och även när vi anlitar externa så som Brizad eller Inom).
- Redovisa hur uppföljning och utvärdering av nämndens verksamhet på området bör göras.